

Justyna Szkoła¹

Pod opieką merytoryczną pplk. dr. Marka Bodziany

GEOPOLITYCZNE UWARUNKOWANIA ROLI GRECJI W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO

Abstrakt: Artykuł opisuje geopolityczne aspekty roli Grecji w systemie bezpieczeństwa Europy. Zawarto w nim zagadnienia geopolityki oparte na trzech filarach: geograficznym, ekonomicznym i militarnym. W artykule dokonano przeglądu zagadnień opisujących *national power* Grecji na tle potęgi Unii Europejskiej, a także przedstawiono najistotniejsze zagrożenia dla Europy wynikające z członkostwa Grecji w UE oraz NATO. Wiele uwagi poświęcono aspektom ekonomicznym i ich wpływowi na stabilizację bezpieczeństwa w Europie.

Słowa kluczowe: geopolityka, Grecja, bezpieczeństwo międzynarodowe, potęga państwa

WSTĘP

Obecnie wiele uwagi poświęca się systemowi bezpieczeństwa Europy rozpatrywanemu zarówno w kontekście wewnętrznej stabilności polityczno-gospodarczej państw Unii Europejskiej, jak i stabilności stosunków pomiędzy Europą a państwami odgrywającymi decydującą rolę na arenie międzynarodowej w obszarze politycznym, gospodarczym, a co ważne również militarnym. Mowa w tym miejscu o proponowanym przez Immanuela Wallerstaina, modelu *systemu światowego*, w którym wyróżniamy dwa kluczowe typy podsystemów: *imperia światowe* i *gospodarki światowe*, odgrywające decydującą rolę w kreowaniu gospodarki na świecie i wpływających na powstawanie kryzysów różnego typu w dowolnym miejscu naszego globu².

Odnosząc się do podejmowanych kwestii, warto skupić uwagę na dwóch wątkach opisujących bezpieczeństwo Europy. Pierwszy dotyczy jej umiejscowienia - w sensie całościowym - w *systemie światowym*, w tym w systemie bezpieczeństwa i gospodarczym. Drugi natomiast dotyczy umiejscowienia w tym systemie

¹ Studentka 2 roku stacjonarnych studiów I stopnia kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, członek Naukowego Koła Socjologicznego.

² Zob. I. Wallerstein, *Analiza systemów – światów*. Wprowadzenie, Warszawa 2007. Autor klasyfikuje strukturę społeczną świata w oparciu o trzy obszary: mini-systemy społeczne, czyli mało rozległe, zwykle nie więcej niż 6 pokoleń o dużej homogeniczności (np.: społeczności plemienne), imperia światowe – rozległe struktury polityczne, o różnorodnej kulturze, zewnętrznej kontroli nad wewnętrznymi strukturami np.: przez ekstrakcję (wyciąganie) nadwyżki ekonomicznej; istniały do niedawna np. ZSRR, gospodarki światowe – rozległe i nierównomierne łańcuchy produkcji i podziału dóbr, rozczłonkowane przez różne systemy polityczne - nadwyżka rozdzielana według faktycznych monopolii osiąganych na rynku. Te ostatnie dzieli na: społeczeństwa centralne – tzw. trzon gospodarki światowej, Pół-peryferie ekonomiczne – tzw. wschodzące rynki, peryferie ekonomiczne – państwa trzeciego świata.

poszczególnych państw, a właściwie grup państw, które charakteryzuje zróżnicowany poziom zaawansowania technologicznego, a także – co istotne – zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego i potencjału obronnego. Istotą takiego podejścia jest to, że Europę tworzą obecnie państwa wywodzące się z dwóch, a właściwie trzech grup. Pierwsza z nich to tzw. *stare demokracje* – historycznie usytuowane w *systemie światowym*, jako relatywnie silne gospodarki i dysponujące dość znaczącym potencjałem militarnym. Druga to państwa wywodzące się dawnego systemu socjalistycznego będące do 1989 roku pod wpływami ZSRR. To państwa, które niedawno przeszły transformację ustrojową i budują swoje gospodarki i potencjał militarny oraz systemy bezpieczeństwa zdolne do reagowania na zagrożenia współczesności. Trzecia grupa, to państwa, które choć zależne od państw zachodnich, nie odgrywały i nie odgrywają znaczącej roli gospodarczej, ale w związku z usytuowaniem geograficznym, posiadały i nadal posiadają istotne znaczenie dla bezpieczeństwa nie tylko Europy, ale również świata. Niewątpliwie do takich państw zaliczmy Grecję i Turcję, które, w związku z bliskim sąsiedztwem z państwami pozostającymi w strefie wpływów Rosji i stanowiącymi w dużym stopniu zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy, zarówno militarnego, jak i gospodarczego, były, są i zawsze będą strefą konfrontacji wpływów *wschodnich i zachodnich*.

Odnosząc się do przyjętej w temacie geopolityki i jej wpływu na kształtowanie roli Grecji w systemie bezpieczeństwa Europy, należy podkreślić, że istotę oceny znaczenia pozycji państwa w stosunkach międzynarodowych oraz w systemie bezpieczeństwa powinny stanowić cztery zasadnicze wyznaczniki jej pomiaru. Są to:

- wyznaczniki geograficzne;
- wyznaczniki ekonomiczne;
- wyznaczniki militarne;
- wyznaczniki społeczne³.

Nasuwa się więc pytanie stanowiące myśl przewodnią niniejszego artykułu: *Które z geopolitycznych wyznaczników kształtują istotną rolę Grecji w systemie bezpieczeństwa europejskiego?*

W odpowiedzi na to pytanie przyjęto hipotezę, twierdzącą, że:

Najistotniejszymi wyznacznikami roli Grecji w kształtowanie bezpieczeństwa Europy jest położenie geograficzne na kierunkach zagrożeń dla bezpieczeństwa Europy, a także dostęp do morza w strategicznym dla Europy regionie, wyznaczniki militarne, a także ekonomiczne. Wyznaczniki społeczne nie wpływają w istotny sposób na pozycję Grecji w systemie bezpieczeństwa Europy.

Proponowana hipoteza narzuciła konieczność wyeksponowania poszczególnych wyznaczników w odniesieniu do Grecji. W związku z tym autor dokona przeglądu teoretycznych zagadnień opisujących geopolitykę, przedstawi trzy z wyznaczników geopolityki, które w istotny sposób kształtują pozycję tego państwa w systemie bezpieczeństwa europejskiego.

³ D. Milczarek, Geopolityczne czynniki kształtujące międzynarodową pozycję Unii Europejskiej – wyznaczniki geograficzne i ekonomiczne (część 1), *Studia Europejskie*, nr 4/2001, s. 37-38.

1. ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE GEOPOLITYKI

Rozpoczynając rozważania na temat geopolitycznych czynników kształtowania pozycji Grecji wśród państw europejskich w zakresie jej roli w kształtowaniu bezpieczeństwa kontynentu, należy poczynić kilka wstępnych uwag na temat samej geopolityki i jej zakresu pojęciowego. Samo pojęcie zostało zdefiniowane w oparciu o wiele perspektyw badawczych, z których według R. Kuźniara, na uwagę zasługuje jedynie kilka. Jedna z nich opisuje geopolitykę, jako: *umiejętność myślenia kategoriami przestrzeni oraz konfliktów, jakie się na niej toczą*⁴. Inna z definicji proponowana przez R. Kuźniara twierdzi, że geopolityka jest *szczególną metodą pozwalającą wykryć i analizować zjawiska konfliktowe i strategie skupiające na posiadaniu pewnego terytorium*⁵. Autor, bazując na przedstawionych podejściach, sam określa geopolitykę jako *doktrynę ekspansji i podboju*, wskazując tym samym na szczególne znaczenie nie tyle czynnika geograficznego, co czynnika politycznego.

Według Z. Brzezińskiego, położenie geograficzne odgrywa istotną rolę w kształtowaniu się stosunków międzynarodowych. Potwierdza to chociażby fakt, że niektóre regiony naszej planety od wieków stanowiły newralgiczny punkt, narażone były na najazdy, a także były strefą tzw. *tranzytową* dla ekspansji z innych zakątków świata. Zdaniem autora, sam kontynent euroazjatycki nazywany wielokrotnie *wyspą świata*, jest regionem, którego opanowanie pozwala na sprawowanie władzy na świecie⁶. Według autora swoistymi wrotami na oddziaływanie zagrożeń od strony wschodniej na kontynent europejski są stałe pod względem historycznym regiony leżące na pograniczu obu kontynentów oraz te, które choć mieszczą się w granicach Europy, a ukształtowane pod wpływem odmiennych uwarunkowań polityczno-gospodarczych, stanowią naturalną bramę dla zagrożeń. W tym przypadku mowa o pograniczu Polski i republik byłego ZSRR oraz państwach leżących na pograniczu Azji i Europy, czyli Turcji i Grecji.

Odnosząc powyższe podejście do położenia geograficznego Grecji, należy zdać sobie sprawę, że to właśnie ten czynnik, a w tym nadmorski charakter czynią z tego państwa przedmiot zainteresowania supermocarstw zarówno w aspekcie militarnym, jak i ekonomicznym. W związku z tym, Grecja jako państwo od wieków niezmiennie usytuowane geograficznie w regionie Europy narażona była i nadal jest na zagrożenia płynące ze strony państw stojących w opozycji do europejskich interesów bezpieczeństwa i gospodarki. Stanowi więc i nadal będzie stanowić istotny element systemu bezpieczeństwa nie tylko Europy, ale również Sojuszu.

Na uwagę zasługuje to, że również wewnętrzny interes Grecji skupia się na ochronie własnej pozycji na arenie politycznej, militarnej i gospodarczej. Odnosząc się do powyższej kwestii, warto przytoczyć słowa E. Haliżaka: *tworzenie pozycji państwa na arenie międzynarodowej powinno skupiać się na kombinacji takich zmiennych, jak: położenie geograficzne, wielkość terytorium, stan sił zbrojnych, równowaga sił*,

⁴ R. Kuźniar, Globalizacja, geopolityka i polityka zagraniczna.
(<http://www.ms.gov.pl/polzagr/publikacjemsz/sprmn/Kuzniar/html>)

⁵ Ibidem.

⁶ Zob. Z. Brzeziński, Wielka szachownica, Główne cele polityki amerykańskiej, Świat Książki, Warszawa 1998.

*strategie odstraszenia i sojusze wojskowe*⁷. Mimo, iż w przedstawionym podejściu kryją się fundamenty geopolityki, należy zdać sobie sprawę, że nie tylko te czynniki stanowią o pozycji współczesnych państw. Współczesne uwarunkowania polityczno-gospodarcze w Europie i na świecie pokazują, że wspólny mianownik pozycji państwa powinno się uzupełnić o takie elementy, jak: *nowe technologie pozwalające na skracanie czasu reakcji na zagrożenia i minimalizujące przestrzeń, zjawiska współzależności międzynarodowej, rozwój prawa i instytucji międzynarodowych, a także zmiany w teorii i praktyce stosowania siły wobec agresora*⁸.

Podsumowując teoretyczne kwestie geopolityki, zasadne jest przedstawienie syntetycznej definicji proponowanej przez Z. Brzezińskiego. Autor traktuje ją jako: *połączenie czynników geograficznych i politycznych decydujących o stanie państwa i regionu*⁹. *Jak zatem umiejscowić w przedstawionych teoriach rolę Grecji?* Biorąc pod uwagę założenia E. Halizaka, oprócz położenia geograficznego, pozycję Grecji na arenie międzynarodowej opisują takie czynniki, jak:

- ustawiczne zmiany w technologiach przejawiające się modernizacją armii;
- zawierane paktów i sojuszy, w tym członkostwo w ONZ, NATO i Unii Europejskiej;
- dostosowanie własnej Strategii Bezpieczeństwa do wymagań stawianych przez członkostwo w organizacjach międzynarodowych oraz do wymagań narzucanych przez wewnętrzne interesy państwa.

Innym istotnym czynnikiem jest stan gospodarki Grecji determinujący możliwość wpływu inwestycji na podniesienie poziomu bezpieczeństwa państwa. Ta kwestia budzi obecnie wiele kontrowersji, ponieważ w dobie kryzysu ekonomicznego Grecja sytuje się bardzo niekorzystnie, co w decydujący sposób obniża jej pozycję wśród państw Europy. Jest to dość istotny dylemat dla społeczności europejskiej, ponieważ z jednej strony położenie geograficzne Grecji nie pozwala pozostawić tego państwa samu sobie, a z drugiej, koszty przywrócenia jego gospodarki do poziomu gwarantującego relatywną stabilność przekraczają możliwości państw Unii Europejskiej. Szerszy kontekst zagadnień opisujących ekonomiczne wyznaczniki pozycji Grecji na arenie międzynarodowej zostanie przedstawiony w dalszej części artykułu.

W obszarze definiowania pozycji państw na arenie międzynarodowej pojawia się takie pojęcie jak *national power* – **siła narodowa**, którą według H. Morgenthau opisują takie czynniki, jak: *zasoby naturalne, potencjał demograficzny, morale społeczeństwa, jakość rządu i dyplomacji, położenie geograficzne, a także potencjał militarny państwa*¹⁰. Natomiast według I. Wojciechowskiej na *siłę narodową* składają się takie elementy jak: *potencjał gospodarczy, zasoby naturalne i ludzkie, potencjał*

⁷ E. Halizak, *Geoekonomika – nowy wymiar bezpieczeństwa narodowego Polski*, [w:] *Filozofia, polityka, stosunki międzynarodowe. Księga jubileuszowa na 70-lecie Profesora Leszka Kasprzyka*, ISM UW, Warszawa 1995, s. 61.

⁸ *Ibidem*, s. 62.

⁹ Z. Brzeziński, *Plan gry: USA – ZSRR*, Nowe Wydawnictwa Polskie, Warszawa 1990, s. XIII.

¹⁰ H. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, New York 1973, s. 10-14. Za: D. Milczarek, *op. cit.*, s. 32. Bardzo zbliżone podejście reprezentuje J.G. Stoessinger, który wyróżnia takie atrybuty wymierne *national power* jak: geografia, ludność i forma rządów oraz niemierzalne, jak: morale narodu, ideologia i przywództwo. Por. M. Sułek, *Wielkie jednostki polityczne w świetle syntetycznych miar potęgi*, [w:] *Współczesne problemy globalne a bezpieczeństwo europejskie*, red. J. Tymanowski, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2001, s. 132.

*militarny oraz zdolność oddziaływania na otoczenie międzynarodowe*¹¹. Rodzi się kolejne pytanie: *Jaką siłą narodową dysponuje Grecja i czy siła ta stanowi mocny czy też słaby punkt systemu bezpieczeństwa Europy?*

Biorąc pod uwagę wskaźniki potęgi proponowane przez M. Sułka, które opisują pozycję poszczególnych państw i organizacji w oparciu o dwa rodzaje wskaźników:

- **Pg** - wskaźnik globalny zakładający jednakową stopę wydatków militarnych dla wszystkich jednostek politycznych w odniesieniu do potencjału ekonomicznego, geograficznego i demograficznego;
- **Pw** – wskaźnik wykorzystania bazujący wyłącznie na wydatkach wojskowych,

należy stwierdzić, że Unia Europejska jako całość posiada znaczącą – 4. pozycję po NATO, NAFTA¹² i USA, przy czym ważne jest to, że pozycja ta kształtowana jest przez wskaźnik **Pg** a nie przez **Pw**, co wskazuje, że same wydatki wojskowe nie kształtują *national power* Unii Europejskiej¹³. Mimo iż Grecja nie została ujęta w rankingu 20 przedstawionych przez autora państw o istotnym znaczeniu geopolitycznym, ważne jest jednak, że unijni członkowie NATO wnoszą aż 40% wkładu do potencjału Sojuszu. W porównaniu z 45% wkładem USA do potencjału NATO, udział państw Unii Europejskiej zdaje się być wskaźnikiem imponującym¹⁴. Dlatego też nie należy bezkrytycznie pomniejszać roli wszystkich państw Unii Europejskiej w tworzeniu bezpieczeństwa, nie tylko europejskiego, ale również globalnego, bowiem każde z państw Wspólnoty wnosi inne istotne elementy do systemu bezpieczeństwa europejskiego.

W odniesieniu do Grecji, najistotniejszym elementem jest niewątpliwie położenie geograficzne o strategicznym znaczeniu dla Europy i NATO. W związku z tym, przy odpowiednim poziomie Produktu Krajowego Brutto (PKB), wydatków wojskowych oraz członkostwie w organizacjach międzynarodowych, państwo to ma szansę w przyszłości znaleźć się na wysokiej pozycji w rankingu *potęgi*.

2. WYZNACZNIKI GEOGRAFICZNE

Analizując geograficzne wyznaczniki pozycji Grecji wśród państw Europy, za podstawę wyjściową należy przyjąć jej charakterystykę geograficzną. Państwo to można umownie podzielić na Grecję kontynentalną wraz z oddzielnym od niej Kanałem Korynckim półwyspem Peloponez, która wchodzi w skład Półwyspu Bałkańskiego oraz wyspy rozproszone na morzach Egejskim i Jońskim. Wyspy greckie stanowią prawie 1/5 jej powierzchni, a tworzy ją około 3000 wysp, z czego 167 jest zamieszkałych. Grecja zajmuje terytorium o powierzchni 131 940 km², w tym lądy-130 800 km², wody - 1 140 km². Linia brzegowa jest bardzo długa i liczy 13 676 km.

¹¹ Zob. I. Wojciechowska, *Ewolucja mocarstwowości w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Nowe role mocarstw*, B. Mrozek, S. Bieleń, ISMUW, Warszawa 1996.

¹² NAFTA (ang. North American Free Trade Agreement) – Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu lub Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu – umowa zawarta pomiędzy USA, Kanadą i Meksykiem, tworząca pomiędzy tymi państwami strefę wolnego handlu.

¹³ M. Sułek, *Wielkie jednostki polityczne w świetle syntetycznych miar potęgi*, [w:] *Współczesne problemy*, op. cit., s. 13-14.

¹⁴ *Ibidem*, s. 14. Autor wskazuje na wysoką pozycję takich państw UE, jak: Niemcy – 7 pozycja, Francja – 10 pozycja, Wielka Brytania – 12 pozycja i Włochy – 13 pozycja.

Grecja graniczy z takimi państwami, jak Turcja od wschodu oraz Bułgaria, Macedonia i Albania od północy.

Rozpatrując położenie geograficzne Grecji na pierwszy plan wysuwają się dwa aspekty. Pierwszy to położenie na południowo – wschodnim krańcu Europy, w bliskim sąsiedztwie z Turcją, której tylko 3% powierzchni usytuowane jest w Europie. Drugi to fakt, że Grecja stanowi swoistą bramę z Azji do Europy, skąd płyną zagrożenia, w postaci masowych migracji ludności poszukującej nowych enklaw do życia. Sam fakt migracji nie stanowiłby problemu, gdyby nie to, że niesie ze sobą wiele patologii. Należy podkreślić, że zarówno z Bliskiego Wschodu, jaki i Azji Środkowo–Wschodniej płynie do Europy najwięcej zagrożeń. Grecja leży bowiem na szlaku przetrzutu narkotyków, handlu żywym towarem i ludzkimi organami, także jest polem konfrontacji kultury zachodniej i wschodniej. Coraz częściej nękana jest również przez rozprzestrzeniający się problem terroryzmu, który podąża wraz z falami migrantów z takich państw jak Afganistan, Pakistan i Iran.

Istotny wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne Grecji ma również sytuacja w Afryce Północnej, szczególnie w Egipcie, skąd przez Morze Śródziemne docierają do Europy fale migrantów. W celu ograniczenia migracji z tego kierunku wzmocniono aktywność patroli morskich i wzmocniono czujność marynarki wojennej. Problem migracji nie tylko dotyczy szlaków morskich, ale w równym stopniu też dróg lądowych. Najbardziej newralgiczna jest granica z Turcją, gdzie w celu ograniczenia przepływu nielegalnych migrantów drogą lądową, władze Grecji rozpoczęły budowę rowu o długości 120 km, głębokości siedmiu metrów i szerokości 30 metrów. Ma on powstrzymać nielegalną imigrację. W ostatnich latach do Grecji co roku przybywa ponad 100 tys. nielegalnych imigrantów¹⁵.

Inny problem wynikający z położenia geograficznego, to wspólna granica z Turcją, która choć jest - podobnie jak Grecja członkiem NATO i wykazuje wolę wstąpienia do Unii Europejskiej – pozostaje w uśpionym konflikcie z Grecją. To swoisty paradoks, w którym wspólne interesy NATO nie pozwalają zbliżyć tych państw do siebie. Drugi aspekt, to nadmorskie położenie na szlakach handlowych z północno-wschodniej Afryki i Bliskiego Wschodu oraz wyspiarski charakter terytorium. To właśnie ten drugi aspekt czyni z Grecji idealny – wysunięty przyczółek dla baz morskich NATO na morzu Egejskim i Jońskim.

Analizując kwestie geograficzne, nie można zapominać o problemie Cypru, który nadal jest przedmiotem sporu pomiędzy Grecją i Turcją.

3. WYZNACZNIKI EKONOMICZNE

Przyjmując za punkt wyjścia koncepcję *national power*, jako miarę potęgi państwa, należy zwrócić uwagę, że jednym z istotniejszych jej atrybutów jest potencjał ekonomiczny. Można stwierdzić, że to właśnie ten czynnik jest pierwotnym i zarazem koniecznym warunkiem pozycji i potęgi państwa. To on odgrywa decydującą rolę w kształtowaniu bezpieczeństwa zarówno wewnętrznego państwa, jak i bezpieczeństwa organizacji międzynarodowej lub regionu, w którym jest ono usytuowane. Według L. Kasprzyka, głównym determinantem *national power* jest dochód narodowy i siła nabywcza¹⁶. Autor zwraca uwagę, że te dwa czynniki stanowią decydujący aspekt potęgi ze względu na fakt, że zasoby finansowe odgrywają najistotniejszą rolę

¹⁵ Grecja – historia najnowsza po 2008 r. <http://www.kb.neostrada.pl/historie/okres10.htm>.

¹⁶ Zob. L. Kasprzyk, Ekonomiczne aspekty mocarstwowości, [w:] Nowe role..., op. cit.

w kreowaniu pozycji państwa i jego potęgi. Również S. Bieleń wskazuje na PKB–produkt krajowy brutto (w tym również wskaźnik *per capita* – PKB na jednego mieszkańca), populację ludności oraz wydatki na zbrojenie i wielkość armii jako najistotniejsze atrybuty *national power*¹⁷.

W celu dokonania analizy potęgi Grecji, na wstępie należy przybliżyć zagadnienia opisujące ekonomiczne aspekty wewnętrznej i międzynarodowej stabilności. Jednym z obszarów analiz jest niewątpliwie udział w organizacjach gospodarczych na poziomie międzynarodowym. Istotne jest to, że kraj ten praktycznie od zakończenia II wojny światowej związany był współpracą gospodarczą z państwami zachodnimi, co w konsekwencji skutkowało tym, że w 1981 roku Grecja została przyjęta do EWG – Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Wydarzenie to wpłynęło w znaczący sposób na umocnienie jej pozycji nie tylko gospodarczej, ale co istotne – również politycznej. Inny ważny kontekst wstąpienia do EWG przejawia się tym, że Grecja jako państwo położone w naturalnej strefie wpływów ekonomicznych ZSRR, zdołała uniknąć wpływów gospodarki sterowanej przez państwo, a prawie całkowicie rozwinęła gospodarkę wolnorynkową opartą na drobnej wytwórczości, usługach i handlu.

Proces integracji gospodarczej Grecji znalazł również swoje odniesienie w zmianach, jakie dokonały się na początku lat 90. w Europie i na świecie. Ich praktyczny wymiar przejawiał się ratyfikowaniem w grudniu 1991 roku w Maastricht traktatu dotyczącego integracji politycznej i gospodarczej państw EWG. Na jego mocy w lutym 1992 r. utworzona została Unia Europejska, w skład której weszła również Grecja jako jeden z jej 12 członków. Mimo że ten zwrotny punkt w historii Grecji otworzył dla niej nieograniczone możliwości rozwoju i współpracy, ocenia się, że pierwsze 10 lat członkostwa w Unii okazały się zmarnowanym okresem. Potwierdza to fakt, że pomoc finansowa otrzymywana na rozwój państwa została wykorzystana na pokrycie długów i deficytu budżetowego. Warto podkreślić, że w efekcie kryzysu lat 80. oraz okresu wczesnych lat 90. inflacja w Grecji wahała się między 15 a 25% natomiast deficyt budżetowy osiągnął maksymalny poziom - 16% PKB – w 1990 roku. W tym czasie zadłużenie państwa urosło do gigantycznego poziomu 110% PKB.¹⁸

W kolejnych latach sytuacja Grecji nie uległa poprawie, a wręcz przeciwnie. W grudniu 2009 roku *dziura budżetowa* wynosiła już 12,7% PKB, a dług publiczny osiągnął poziom 120% PKB. W maju 2010 roku Grecja osiągnęła porozumienie z Unią Europejską i Międzynarodowym Funduszem Walutowym w sprawie pomocy finansowej. Zakładało ono, że w ciągu trzech lat Grecja otrzyma do 110 miliardów euro pod warunkiem kontynuacji reform. Niestety greckie reformy okazały się nieskuteczne, a deficyt budżetowy zmniejszył się z 12,7 do 10,5% zamiast prognozowanych 9%, jednocześnie dług publiczny wzrósł do 142,8% PKB¹⁹. Skalę problemu podkreśla również przyjęcie euro jako waluty, która miała stanowić skuteczne narzędzie

¹⁷ Zob. S. Bieleń, Podmiotowy aspekt równowagi międzynarodowej, [w:] Stosunki Międzynarodowe i Polityka. Wyzwania końca. Księga jubileuszowa na 65-lecie Profesora Bogusława Mrozaka, ISMUW, Warszawa 1995.

¹⁸ Zob. Grecja XX i XXI wieku - 1981 - 2008 <http://www.kb.neostrada.pl/historie/okres10.htm>

¹⁹ Ibidem. Na początku 2010 roku rząd Grecji, pomimo protestów obywateli, przyjął ambitny plan naprawy finansów. Zakładał on redukcję deficytu w ciągu roku do 9% PKB, a do końca 2012 roku poniżej wymaganego przez Unię 3% PKB. Zmniejszenie deficytu miało być możliwe głównie dzięki drastycznym cięciom wydatków.

niwelowania dysproporcji w poziomie życia w Europie. Jak się okazało dla Grecji przyjęcie wspólnej waluty nie przyniosło oczekiwanych rezultatów.

30 czerwca 2011 roku parlament Grecji uchwalił ustawy zatwierdzające proponowany przez rząd plan i harmonogram znacznych cięć wydatków publicznych, podwyżek podatków oraz program przyspieszonej prywatyzacji. Szczególnie kontrowersje wzbudza w Grecji ten ostatni. Według oficjalnych szacunków rządu ma on przynieść do końca 2014 roku aż 50 mld euro dodatkowych wpływów do budżetu, czyli ok. 20% greckiego PKB²⁰.

Obecnie panuje pogląd, że stabilność gospodarcza Grecji raczej jest niemożliwa do osiągnięcia. Wpływają na ten fakt nie tylko czynniki czysto ekonomiczne, ale również społeczne. Społeczeństwo z nostalgią patrzy w przeszłość i coraz częściej pojawiają się głosy o powrocie do drachmy jako waluty, która choć w teorii dawała społeczeństwu poczucie bezpieczeństwa finansowego i względnego dobrobytu²¹. Pojawiają się również głosy wyjścia Grecji z Unii Europejskiej i co ciekawe nie są to już wyłącznie wizje, ale programy ramowe opozycji. Lider ugrupowania politycznego o nazwie Grecki Front Patriotyczny²² – Vitalis Stavros twierdzi, że konieczne są działania zmierzające do powrotu do korzeni gospodarczo – politycznych Grecji i zaniechanie współpracy z Unią Europejską, a także i NATO, w zamian za co proponuje nawiązanie stosunków polityczno-gospodarczych z Rosją i krajami bałkańskimi. Działania te powinny opierać się następującym planie:

- opuszczenie Unii Europejskiej;
- przystąpienie do Unii Euroazjatyckiej;
- podpisanie sojuszy gospodarczych z Serbią;
- zagwarantowanie Rosji utworzenia wolnej strefy ekonomicznej w wybranym miejscu w Grecji na drodze wzajemnego porozumienia;
- przywrócenie narodowej waluty i związanie jej z rublem;
- otwarcie rynku greckiego dla rosyjskich inwestycji i zagwarantowanie obywatelom Rosji swobodnego wjazdu do Grecji;
- umożliwienie Rosji realizacji projektów energetycznych w strefie geograficznej Grecji²³.

Przedstawione założenia programowe nie są już tylko mitami, ale pokłosiem powszechnych poglądów społeczeństwa na kwestię członkostwa Grecji w Unii Europejskiej. Co istotne, Parlament Europejski oraz Komisja Europejska dostrzegają własne błędy w dość liberalnej i pobłażliwej polityce wobec Grecji. Jej położenie geograficzne w buforowej strefie Europy w dużym stopniu wpłynęło na pogłębianie się kryzysu tego państwa. W konsekwencji wpłynęło na zwrot w polityce niektórych ugrupowań politycznych wobec państw zachodnich. Uwidoczniała się tendencja do współpracy nie tylko z Rosją i Serbią, ale co istotne również z Chinami. Oznacza to, że Europa powoli traci istny filar bezpieczeństwa. Zdaje się, że kryzys grecki, to nic

²⁰ P., Europa jak w greckiej tragedii,

http://polis.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=255&Itemid=60

²¹ Gdyby Grecja wyszła z UE? <http://www.presseurop.eu/pl/content/article/1137801-gdyby-grecja-wyszla>

²² Grecja chce do Unii Eurazjatyckiej, Rozmowa z liderem greckiego Frontu Patriotycznego, Vitalisem Stavrosem na portalu REGNUM.RU, <http://www.konserwatyzm.pl/artykul/3267/grecja-chce-do-unii-eurazjatyckiej>. Front Patriotyczny jest czołową organizacją opozycyjną w Grecji, choć nie jest reprezentowany w parlamencie.

²³ Ibidem.

innego jak cena za utrzymanie Grecji w Unii Europejskiej. Potwierdza to również fakt, że mimo kryzysu latach w 2006-2010 Grecja miała 15 proc. udziału w eksporcie niemieckiego uzbrojenia, a obecnie zamówiła 400 czołgów M1A1 Abrams w USA. Grecja była największym importerem konwencjonalnego uzbrojenia w Unii Europejskiej²⁴.

Istotne znaczenie dla gospodarki Grecji odgrywają stosunki gospodarcze z Turcją, której celem jest uzyskanie kontroli nad Dardanelami i całym Morzem Egejskim. Świadczy o tym projekt rządu tureckiego *Recepa Tayyip Erdoğan*, mający na celu udrożnienie kanału do Cieśniny Hellespont i wspólnie z Azerbejdżanem rozpoczęcia eksploatacji złóż Morza Egejskiego. Projekt ten w znaczący sposób obniży potencjał gospodarczy Grecji i postawi ją w niekorzystnym położeniu regionie. Ponadto rozpoczęto prace nad budową gazociągu na terytorium Grecji *Azerbejdżan - Włochy - Niemcy*, która w obliczu przemian ustrojowych w Egipcie, Tunezji i Libii, stawia Grecję w bardzo trudnej sytuacji w zakresie geopolityki energetycznej²⁵.

Nawiązując do kwestii ekonomicznych, warto podkreślić, że posiadają one odniesie do wszelkich sfer działalności państwa, w tym również militarnej, o czym świadczy poziom inwestycji i wydatków wojskowych. Zostanie to poruszone w dalszej części opisującej wyznaczniki militarne.

4. WYZNACZNIKI MILITARNE

Wśród wyznaczników militarnych pozycji Grecji na arenie międzynarodowej pojawia się kilka obszarów odniesień. Pierwszy z nich, to stan sił zbrojnych, a w tym liczebność komponentów: marynarki wojennej, sił powietrznych, wojsk lądowych, a także wyszkolenie i poziom zaawansowania technologicznego sprzętu pozostającego w dyspozycji Grecji. Drugi to członkostwo w organizacjach międzynarodowych, których celem jest między innymi utrzymanie i przywracanie bezpieczeństwa i ładu społecznego na świecie. Mowa tu o ONZ, Unii Europejskiej i NATO. Trzeci to aktywność w ramach operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych greckich kontyngentów wojskowych. Czwarty, to otoczenie geopolityczne w regionie, np. południowo-wschodniej Bułgarii, Macedonii, Kosowa i Albanii.

Członkostwo Grecji w organizacjach międzynarodowych posiada nie tylko swój polityczny kontekst. Stanowi również istotny czynnik pozycji militarnej państwa na arenie międzynarodowej. Pierwszym krokiem Grecji w kierunku podkreślenia własnej pozycji był fakt utworzenia wraz z innymi państwami Organizacji Narodów Zjednoczonych, która w oparciu o fundamentalne założenia *Karty Narodów Zjednoczonych*, podpisanej w San Francisco 26 czerwca 1945 r., stała się podstawową organizacją, na której spoczywa obowiązek kreowania idei pokojowego i rozstrzygnięcia sporów pomiędzy narodami²⁶.

Niemal od początku członkostwa w ONZ Grecja zaangażowała się w proces umacniania pokoju na świecie zarówno w obszarze dyplomacji, jak i czynnego udziału w rozstrzygnięciu sporów na świecie. Pierwszy raz Grecja zaangażowała się czynnie w konflikt zbrojny już 25 czerwca 1950 roku, kiedy to Greckie Siły Ekspedycyjne

²⁴ Zbankrutowana Grecja zamówiła 400 czołgów w USA, artykuł z portalu [www. MD, alsosprachanalyst.com](http://www.MD, alsosprachanalyst.com)

²⁵ Grecja chce do Unii, op. cit..

²⁶ Zob. Karta Narodów Zjednoczonych, podpisana w San Francisco, 26 czerwca 1945 r. [w:] M. Flemming, Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych, Warszawa 1991, s. 204.

zostały wysłane w ramach Sił ONZ na Półwysep Koreański. W ich skład wszedł grecki wzmocniony 849 osobowy batalion piechoty pod dowództwem ppłk. Dionysiosa Arbouzisa oraz oddział lotniczy z 355 Eskadry Transportowej złożony z 67-osobowego personelu lotniczego²⁷. Oddział lotniczy przybył do Korei 11 listopada 1950 r., po czym został podporządkowany 374 Skrzydłu USAF, stacjonującemu w Daegu. W czasie wojny koreańskiej oddział lotniczy wykonał ogółem 2916 lotów transportowych, tracąc 12 żołnierzy i 2 samoloty C-47.

W skład sił ekspedycyjnych w Korei wszedł również batalion piechoty złożony z żołnierzy pochodzących z 1, 8 i 9 Dywizji Piechoty. W połowie grudnia podporządkowano go amerykańskiemu 7 Pułkowi Kawalerii z 1 Dywizji Kawalerii. Pod koniec sierpnia 1951 roku batalion został powiększony do 1063 żołnierzy, osiągając w kwietniu 1955 r. (już po wojnie) maksymalną liczebność 2163 ludzi. W styczniu 1952 r. Grecy przeszli pod zwierzchnictwo amerykańskiego 15 Pułku Piechoty 15 Dywizji Piechoty, uczestnicząc do końca marca 1953 roku w licznych walkach z wojskami chińskimi. Łączne straty Greków w wojnie koreańskiej wyniosły 194 zabitych i 459 rannych. Liczebność Greckich Sił Ekspedycyjnych do grudnia 1955 r. została zredukowana do 191 żołnierzy, zaś do maja 1958 r. pozostała w Korei jedynie sekcja reprezentacyjna w składzie 1 oficera i 9 szeregowych²⁸.

Na uwagę zasługuje również udział Grecji w misji w Kosowie, kiedy udzielając wsparcia logistycznego kontyngentom innych państw, w istotny sposób przyczyniła się do stabilizacji tego regionu. W ramach działań na rzecz misji stabilizacyjnej KFOR (*ang. Kosovo Forces*) Grecja wydzieliła linię komunikacyjną dla transportu kolejowego i drogowego z Salonik do Skopie, której przedłużenie stanowiła droga zaopatrzenia w Kosowie przez Urosevac, Pristinę i Mitrovicę na Węgry. Grecja stanowiła ważne źródło zaopatrzenia sił pokojowych w ramach tej misji.

Istotnym elementem pozycji Grecji na arenie międzynarodowej i przynajmniej w teorii mocnym ogniwem systemu bezpieczeństwa europejskiego jest również jej członkostwo w NATO, usankcjonowane w 1952 roku podpisaniem Traktatu Waszyngtońskiego. Dość ważnym czynnikiem roli Grecji w kreowaniu ładu międzynarodowego było wyrażenie zgody na uzyskanie niepodległości Cypru w 1960 r. Wydarzenie to miało o tyle istotne znaczenie, że wyspę tę w większości zamieszkiwała (80%) ludność greckojęzyczna, a Grecja uwikłana była w konflikt o strefę wpływów na Cyprze z Turcją.

Członkostwo Grecji w NATO wpisane było w realia niepokoїв wewnętrznych, których efektem był wspierany przez USA zamach stanu z 21 kwietnia 1967 roku. W jego wyniku do władzy doszła grupa oficerów, ustanawiając tzw. *rządy junty czarnych pułkowników* zaliczanych do najmroczniejszych kart historii państwa²⁹. Po nieudanej interwencji na Cyprze władza *czarnych pułkowników* upadła i powołany został rząd cywilny. W efekcie, w 1974 roku Grecja wystąpiła z NATO, na znak protestu przeciw zajęciu części Cypru przez Turcję, by wrócić do Sojuszu w 1980 roku³⁰.

²⁷ Krótka historia batalionu greckiego podczas wojny koreańskiej, http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Greckie_Si%C5%82y_Ekspedycyjne&oldid=20452541

²⁸ Ibidem.

²⁹ J. Poteraj, Systemy emerytalne w Europie. Przypadek Grecji, *Współczesna Ekonomia*, Nr 3/2007(2), s. 121. Por. Grecja XX wieku – 1922 r. – 1981 r. <http://www.kb.neostrada.pl/historie/okres10.htm>. Grupę czarnych pułkowników tworzyli: Georgios Papadopoulos, Stylianos Pattakos, Nikolaos Makarezos.

³⁰ J. Poteraj, op. cit., s. 121.

Interwencja tureckich sił zbrojnych w północnej części Cypru doprowadziła do podziału wyspy na część północną-turecką (40% powierzchni) i południową-grecką. Podjęte w latach 1976-1978 próby ONZ pokojowego rozwiązania sytuacji na Cyprze nie doprowadziły do przywrócenia jedności wyspy. W 1983r. okupowana przez Turcję północna część jednostronnie ogłosiła niepodległość i proklamowała Republikę Turecką Cypru Północnego (uznaną tylko przez Turcję i Pakistan). Pozostała część wyspy - Republika Cypru - związana jest z Grecją sojuszem polityczno-wojskowym³¹.

Członkostwo Grecji w NATO stanowi najistotniejszy z wyznaczników militarnych. Jak w przypadku wszystkich państw członkowskich, w oparciu o Traktat Waszyngtoński posiada ona gwarancję bezpieczeństwa na wypadek agresji jakiegokolwiek państwa, ale również ciężą na niej zobowiązania traktatowe dotyczące wydzielania jednostek wojskowych do Sił Odpowiedzi NATO (NATO Respose Force NRF), które są komponentem o wysokim wskaźniku Gotowości Bojowej (od 5 do 30 dni) utworzonym z międzynarodowych, połączonych sił. Siły te zostały utworzone na mocy decyzji Szczytu Praskiego NATO, na który określono liczebność sił - ok. 25 tys. żołnierzy wchodzących w skład trzech komponentów: lądowego, powietrznego, morskiego³². W skład greckich sił odpowiedzi NATO wchodzi głównie jednostki komponentów: morskiego i powietrznego, co uzasadnia położenie geograficzne oraz nadmorski i w części wyspiarski charakter państwa.

Na uwagę zasługuje również to, że w Atenach znajduje się Wielonarodowe Centrum Koordynacji Transportu Strategicznego - AMSCC (ang. Athens Multinational Strateic Coordination Center), które tworzą następujące państwa: Grecja, republika Czeska, Cypr, Słowacja, Słowenia, Polska, Węgry i Włochy. Do zadań AMSCC należy koordynacja transportu morskiego i powietrznego dla potrzeb misji realizowanych w ramach NATO i Unii Europejskiej³³. Wybór Aten na AMSCC nie był przypadkowy, mianowicie wpłynęło na to wspomniane już położenie geograficzne, które gwarantuje elastyczne reagowanie na potrzeby przerzutu sił Sojuszu lub UE do najbardziej newralgicznych zakątków świata. Mowa tu o szlakach morskich przez Morze Czerwone oraz wojskowych korytarzach powietrznych na kierunku Bliskiego Wschodu i Azji Środkowo-Wschodniej.

Militarny wymiar pozycji Grecji jawi się również czynnym jej udziałem w tworzeniu systemu bezpieczeństwa europejskiego w ramach Unii Zachodnioeuropejskiej powołanej 23 października 1954³⁴. Na skutek ogłoszenia przez Ronalda Reagana Inicjatywy Obrony Strategicznej (ang. Strategic Defence Initiative - SDI), 27 października 1984 roku przyjęto tzw. Deklarację Rzymską, której celem było

³¹ Zob. Grecja XX i XXI wieku – 1981 r. – 2008 r. <http://www.kb.neostrada.pl/historie/okres10.htm>. Trwający od 30 lat konflikt cypryjski, polegający na podziale wyspy na część turecką (nieuznaną przez społeczność międzynarodową) i grecką miał w 2004 r. wielką szansę na rozwiązanie. Od 1999 r. trwały intensywne mediacje sekretarza generalnego ONZ, Kofiego Annana, mające na celu doprowadzenie do zjednoczenia Cypru. Okazją ku temu mogło być rozszerzenie Unii Europejskiej 1 maja 2004r. Do Unii miała przystąpić grecka Republika Cypru, jednak Bruksela zgodziła się, w razie zjednoczenia wyspy, przyjąć również część turecką.

³² M. Kawalkowski, Grupy bojowe Unii Europejskiej, Bellona, nr 1/2007 (649), Warszawa, s. 49.

³³ Informacja MON na temat Udziału Polski w Programach Transportu Strategicznego NATO i UE, MON Warszawa, s. 4/7

³⁴ R. Zięba, Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, Wyd. Nauk. SCHOLAR, Warszawa 1999, s. 164.

stworzenie Systemu Bezpieczeństwa i Obrony³⁵. Podobnie jak większość państw UZE, również Grecja zaangażowała się czynnie w tworzenie tego systemu. W przyjętej podczas spotkania w Rzymie 7–8 listopada 1991 r. deklaracji poparła również ideę tworzenia Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony – ESDI (ang. European Security and Defence Identity) uznanej jako wkład w umacnianie europejskiego filaru NATO³⁶. Koncepcja budowy ESDI oraz rola UZE w procesie budowania ładu społeczno–politycznego w Europie były również przedmiotem dyskusji podczas szczytu państw Wspólnoty Europejskiej w dniach 9–10 grudnia 1991 r. w Maastricht³⁷.

Rolę kreatora ładu społecznego w Europie–po rozwiązaniu UZE–przejęła Unia Europejska, która zaangażowała się w proces tworzenia wielonarodowych jednostek wojskowych zdolnych nie tylko do reagowania na zagrożenia militarne i niemilitarne na świecie, ale również do współdziałania z ONZ i NATO. Na początku działalności UE, w ramach rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony podjęto inicjatywę stworzenia Europejskich Sił Szybkiego Reagowania (ang. European Union Rapid Reaction Force - ERRF) w sile 50-60 tys. żołnierzy³⁸. Dalsze działania doprowadziły do inicjatywy z 5 – 6 kwietnia 2004, która zapoczątkowała proces tworzenia systemu grup bojowych³⁹ w ramach Europejskiego Celu 2010 (EHG 2010)⁴⁰. Celem tegoż systemu było nie tylko stworzenie Grup Bojowych UE, ale zbudowanie podstaw do współpracy i wspólnych działań z elementami systemu bezpieczeństwa zarówno NATO oraz ONZ. W ramach wytyczonego celu powołano Grupy Bojowe Unii Europejskiej, w których czynny udział miała również Grecja. Wydzieliła bowiem swoje jednostki do następujących formacji:

- Włochy, Hiszpania, Grecja, Portugalia – morska grupa bojowa od 2007 r.;
- Grecja, Bułgaria, Cypr, Rumunia – bałkańska grupa bojowa;
- Grupa Bojowa przewidziane do zadań szczególnych - Grecja – Centrum Koordynacyjne Transportu Morskiego⁴¹.

Analizując członkostwo Grecji w organizacjach międzynarodowych, należy stwierdzić, że jej udział w tworzeniu bezpieczeństwa europejskiego jest raczej niewielki pomijając siły powietrzne i flotę wydzieloną do Sił Odpowiedzi NATO oraz wkład w tworzenie Grup Bojowych Unii Europejskiej. Natomiast potencjał militarny

³⁵ Ibidem, s. 164 – 167.

³⁶ B. Mękarska, *Polityka Unii Europejskiej w zapobieganiu konfliktom zbrojnym i sytuacjom kryzysowym*, [w:] D.S. Kozerański (red.), *Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973 - 2003*, Wyd. AON, Warszawa 2004, s. 127–128.

³⁷ S. Stebelski, *Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE*, [w:] *Sprawy Międzynarodowe*, 1997, nr 3, s. 33. W wyniku rozmów uzgodniono treść Traktatu o Unii Europejskiej (tzw. Traktat z Maastricht), który podpisano 7 lutego 1992 r. Przewidywał on ustanowienie Wspólnej Polityki Zagranicznej Bezpieczeństwa (ang. Common Foreign and Security Policy – CFSP). Jednym z jej celów miało być zachowanie pokoju i umacnianie bezpieczeństwa międzynarodowego zgodnie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, Aktu Końcowego KBWE oraz celami Paryskiej Karty Nowej Europy. W poświęconym kwestiom bezpieczeństwa i obrony art. J.4. stwierdzono, że UZE stanowi integralną część rozwoju Unii Europejskiej (UE), oraz upoważniono ją do opracowywania i wdrażania decyzji i działań UE w zakresie obrony.

³⁸ Zob. J. Przybylski: *Udział Polski w realizacji polityki bezpieczeństwa Unii Europejskiej*” *Studia Gdańskie*”, t. V, 289–299.

³⁹ M. Kawalkowski: *op. cit.* s. 52.

⁴⁰ *Progress Report on the Battlegroup Concept*: Brussels, 9 June 2004.

⁴¹ Zob. S. Dębski, *Biuletyn: Grupy Bojowe Unii Europejskiej – koncepcja, proces formowania, perspektywy*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006.

stanowiący o *national power* jest dość imponujący pomimo kryzysu. Licząca 11 mln mieszkańców Grecja posiada bowiem 1200 czołgów, 1700 transporterów, 300 myśliwców (w tym 156 amerykańskich F-16), osiem okrętów podwodnych i ponad 40 fregat i innych okrętów. Na uwagę zasługuje to, że siły powietrzne Grecji zbliżone są wielkością do Niemiec, które mają dziesięciokrotnie większą gospodarkę i ośmiokrotnie więcej ludności⁴².

Również poziom wydatków wojskowych kształtuje się imponująco mimo kryzysu jaki od dawna nęka to państwo. W latach 2009-2010 wydatki wojskowe (jako procent PKB), były większe niż w którymkolwiek państwie Unii Europejskiej. Z danych *Stockholm International Peace Research Institute* – SIPRI wynika jednocześnie, że w Unii Europejskiej żaden kraj nie wydał w 2010 roku na zbrojenie więcej w relacji do PKB niż Grecja (aż 3,2% PKB). W skali globalnej wskaźnik ten sytuuje Grecję na 23 pozycji w świecie i 2 w Europie. Na całym Starym Kontynencie Grecy ustępują pod tym względem tylko Rosji⁴³.

Rok 2010 był ostatnim, w którym poziom wydatków wojskowych utrzymywał niezmiennie stały, wysoki poziom. W 2011 roku fala kryzysu również wpłynęła na drastyczne cięcia w greckiej armii, czego efektem są plany na najbliższe 15 lat zmniejszające poziom wydatków z 25 do 10 mld Euro⁴⁴. Zmniejszenie wydatków oznaczać będzie istotne zmiany strukturalne.

Wracając do problemu nastrojów społeczeństwa oraz coraz bardziej realnych wizji zmiany polityki Grecji wobec państw zachodnich, należy przywołać rozmowę z liderem greckiego Frontu Patriotycznego Vitalisem Stavrosem, który w obliczu pogłębiającego się kryzysu propaguje – oprócz opuszczenia Unii Europejskiej - również idee zmian w zakresie sojuszu militarnego i obronności. Ramowy program zmian dotyczy taki kwestii jak:

1. Rozszerzenie rosyjskiego przeciwlotniczego i przeciwrakietowego „parasola” na wszystkie greckie wyspy morza egejskiego
2. Zapewnienie stałego stacjonowania rosyjskiej floty na wyspach Morza Egejskiego i zawarcie w tym zakresie specjalnego porozumienia z NATO.
3. Wdrożenie wspólnej produkcji nowoczesnych systemów broni⁴⁵.

Ta sytuacja stawia Sojusz oraz Unię Europejską w bardzo niekorzystnej sytuacji, która może w obliczu kryzysu doprowadzić do destabilizacji systemu bezpieczeństwa w Europie.

PODSUMOWANIE

Analizując wyznaczniki geopolityczne kształtujące pozycję Grecji na arenie międzynarodowej, należy z całą stanowczością stwierdzić, że decydującym, a zarazem pierwotnym, źródłem potęgi są wyznaczniki geograficzne, które stanowią podstawę do traktowania jej przez organizacje międzynarodowe w specjalny sposób. To one

⁴² Zbankrutowana Grecja zamówiła 400 czołgów w USA, www.pb.pl.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Katastrofa greckich wojsk lądowych, <http://www.altair.com.pl/start-5282>

⁴⁵ Grecja chce do Unii Eurazjatyckiej, Rozmowa z liderem greckiego Frontu Patriotycznego, Vitalisem Stavrosem na portalu REGNUM.RU, <http://www.konserwatyzm.pl/artykul/3267/grecja-chce-do-unii-eurazjatyckiej>.

kształtują poziom wydatków wojskowych zarówno wewnętrznych państwa, jak i tych płynących ze źródeł zewnętrznych. Innym czynnikiem geograficznym jest specyficzne otoczenie, w jakim od wieków znajduje się Grecja. Szczególnie mowa tu o bliskim sąsiedztwie z Turcją, z którą Grecja popada w coraz większy konflikt dyplomatyczny, który jednocześnie stanowi przesłankę do konfliktu wewnątrz NATO.

Szczególnej rangi nabiera kwestia spornej strefy na Cyprze i jego zasobów ropy naftowej oraz gazu ziemnego. Powagę sytuacji podkreśla fakt, że Turcja wysłała swoje okręty wojenne, w te okolice w celu sprawowania kontroli nad bogatymi złożami surowców naturalnych. W odpowiedzi, Grecja podpisała z Izraelem pakt o współpracy militarnej w przypadku agresji Turcji. Ta sytuacja również pokazuje brak stabilności systemu bezpieczeństwa Europy i to nie za sprawą czynników zewnętrznych, ale dwóch państw członkowskich NATO uwikłanych w nierozwiązany od lat konflikt.

Obecnie wydaje się, że problem Grecji pogłębia się, a Europa powoli traci kosztownego, ale jakże ważnego członka. *Jakie więc będą losy tego państwa w strukturze Unii Europejskiej i NATO?* Trudno powiedzieć. To retoryczne pytanie niech stanowi podstawę do kolejnych teoretycznych rozważań nad rolą Grecji w systemie bezpieczeństwa Europy.

Bibliografia:

1. Bieleń S., Podmiotowy aspekt równowagi międzynarodowej, [w:] Stosunki Międzynarodowe i Polityka. Wyzwania końca. Księga jubileuszowa na 65-lecie Profesora Bogusława Mrozaka, ISMUW, Warszawa 1995.
2. Bonarek J., Czekański T., Sprawski S., Turlej S., Historia Grecji, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2005.
3. Brzeziński Z., Plan gry: USA – ZSRR, Nowe Wydawnictwa Polskie, Warszawa 1990.
4. Brzeziński Z., Wielka szachownica, Główne cele polityki amerykańskiej, Świat Książki, Warszawa 1998.
5. Halizak E., Geoekonomika – nowy wymiar bezpieczeństwa narodowego Polski, [w:] Filozofia, polityka, stosunki międzynarodowe. Księga jubileuszowa na 70-lecie Profesora Leszka Kasprzyka, ISM UW, Warszawa 1995.
6. Kasprzyk L., Ekonomiczne aspekty mocarstwowości, [w:] Nowe role mocarstw, B. Mrozek, S. Bieleń, ISMUW, Warszawa 1996.
7. Milczarek D., Geopolityczne czynniki kształtujące międzynarodową pozycję Unii Europejskiej – wyznaczniki geograficzne i ekonomiczne (część 1), Studia Europejskie, nr 4/2001.
8. Poteraj J., Systemy emerytalne w Europie. Przypadek Grecji, Współczesna Ekonomia, Nr 3/2007(2).
9. Sułek M., Wielkie jednostki polityczne w świetle syntetycznych miar potęgi, [w:] Współczesne problemy globalne a bezpieczeństwo europejskie, red. J. Tymanowski, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2001.
10. Wallerstein I., Analiza systemów – światów. Wprowadzenie, Warszawa 2007.
11. Wojciechowska I., Ewolucja mocarstwowości w stosunkach międzynarodowych, [w:] Nowe role mocarstw, B. Mrozek, S. Bieleń, ISMUW, Warszawa 1996.
12. Mękarska B., Polityka Unii Europejskiej w zapobieganiu konfliktom zbrojnym i sytuacjom kryzysowym, [w:] D. S. Kozerański (red.), Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973-2003, Wyd. AON, Warszawa 2004.

13. Stebelski S., Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE, [w:] Sprawy Międzynarodowe, 1997, nr 3.
14. Przybylski J., Udział Polski w realizacji polityki bezpieczeństwa Unii Europejskiej:” Studia Gdańskie”, t. V.
15. Progress Report on the Battlegroup Concept: Brussels, 9 June 2004.
16. Dębski S., Biuletyn: Grupy Bojowe Unii Europejskiej – koncepcja, proces formowania, perspektywy, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006.
17. Kawalkowski M., Grupy bojowe Unii Europejskiej, Bellona, nr 1/2007 (649), Warszawa.
18. Informacja MON na temat Udziału Polski w Programach Transportu Strategicznego NATO i UE, MON Warszawa.
19. Zięba R., Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, Wyd. Nauk. SCHOLAR, Warszawa 1999.

Źródła internetowe:

1. Kuźniar R., Globalizacja, geopolityka i polityka zagraniczna.
2. <http://www.msz.gov.pl/polzagr/publikacjemsz/sprmn/Kuzniar/html> [aktualizacja: 2011-08-15]
3. Furgacz P., Europa jak w greckiej tragedii
4. http://polis.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=255&Itemid=60 [aktualizacja: 2010-09-19]
5. Czy Turcja dąży do wojny?
<http://www.google.com/imgres?imgurl=http://www.globalnaswiadomosc.com/turkeynavy.jpg&imgrefurl=http://www.globalnaswiadomosc.com/turcjadazydowojny.htm&usg>
[aktualizacja: 2011-06-05]
6. Zbankrutowana Grecja zamówiła 400 czołgów w USA, www.pb.pl [aktualizacja: 2011-10-05]
7. Katastrofa greckich wojsk lądowych, <http://www.altair.com.pl/start-5282> [aktualizacja 30-10-2010]
8. Grecja chce do Unii Eurazjatyckiej, Rozmowa z liderem greckiego Frontu Patriotycznego, Vitalisem Stavrosem na portalu REGNUM.RU,
<http://www.konserwatyzm.pl/artykul/3267/grecja-chce-do-unii-eurazjatyckiej> [aktualizacja 23 11.2011]
9. Katastrofa greckich wojsk lądowych, <http://www.altair.com.pl/start-5282> [aktualizacja 30.10. 2010]